

illas, impedimento conditionis non oppositè obstante. Non ergo talis impeditio possunt visionem in se terminare, sed solum in causis seu in alio extra propriam existentiam abstractivè cognosci, ut infra disputatione xx, in fine, articulo v, dicemus. Quod si sufficeret existentia conditionata ut res intuitive attingerentur, omnia possibiliter caderent sub notitia intuitiva, quia de quocumque possibili cognoscit Deus quod existeret si ipse vellet et de omni possibili videt quod dicit ordinem ad esse; ergo si sufficit ad visionem intuitivam existentia rei intra causas, quantumcumque dicat ordinem ad illam sive modo possibili, sive modo conditionato, non esset ratio cur non viderentur omnia possibiliter. Igitur in ratione abstractivæ cognitionis æque conveniunt futura conditionata, et mere possibiliter, licet in ratione scientiæ liberæ differat scientia conditionata a scientia simplicis intelligentiæ, quia fundatur in aliquo decreto libero Dei; non vero scientia simplicis intelligentiæ, ut amplius dicemus disputatione xx citata. Adhuc tamen difficultatem facit pro opposita sententia duplex objectio, quæ tamquam fundamentum potest illi deservire. Prima est, quia Deus cognoscit creaturas possibles in seipso tamquam in ratione formali et motiva et non in seipsis immediate, licet ad illas in seipsis terminetur tamquam ad objectum terminativum: ergo cognitio possibilium est intuitiva ex sua formali ratione et motiva. Antecedens supponimus ex dictis disputatione præcedenti et disputatione xv, art. iii. Consequentia vero probatur, nam cognitio iudicanda est intuitiva vel abstractiva juxta suum formale motivum et specificativum, ergo si ratio specificativa et formalis cognitionis possibilium est ipsa Dei essentia intuitive visa,

non potest reddi abstractiva etiam respectu sui objecti secundarii. Patet consequentia, quia repugnat quod aliqua cognitio attingat objectum secundarium sub aliqua ratione formali intuitive, et tamen dicatur ipsum objectum secundarium attingi abstractivè, quia esse abstractivum vel intuitivum ex aliqua ratione formali iudicandum est; ergo si tota ratio formalis attingendi creaturas possibles est essentia Dei intuitive et clare visa, non assignatur ratio formalis unde sumatur ratio abstractivi in divina cognitione. Et exemplis etiam hoc manifestatur, quia qui videt oculis imaginem Cæsaris intuitive, non dicitur videre Cæsarem, qui est objectum mediatum abstractivè, et qui videt accidentia panis in hostia consecrata, non dicitur videre abstractivè substantiam panis, quæ est absens etiam mediate et secundario, licet ab illis accidentibus repræsentetur: ergo similiter de cognitione divina respectu creaturarum dicendum est. Secunda objectio est, quia scientia Dei etiam respectu possibilium est summe perfecta in claritate et evidentia, ergo est intuitiva. Patet consequentia, quia illa dicitur cognitio intuitiva, quæ attingit rem ut est in se clare et evidenter. Unde S. Thomas ii de veritate, art. viii, dicit: « Quod de his quæ Deus nunquam facere disposuit, licet dici possit quod intuetur ea in sua potentia, sed accommodatius dicitur quod intuetur ea in sua bonitate quæ est finis omnium quæ ab ipso fiunt; » ergo rebus possibilibus attribui potest intuitio secundum D. Thomam. Confirmatur, quia intuitivum est perfectio simpliciter cognitionis, et addit perfectionem aliquam supra abstractivam; quod patet manifeste, quia si Deus in tempore inciperet videre creaturas intuitive quas ab æterno non vidisset, sed solum abstractivè

cognitio illa de novo proficeret, et mutaretur secundum aliquam perfectionem, ut docet S. Thomas in i, distinct. xxxviii, quæst. i, art. iv, ergo ipsa formalis ratio visionis, in quantum intuitio est, aliquid perfectionis dicit supra rationem abstractivi; Deo autem solum potest tribui cognitio summe perfecta: ergo cognitio abstractiva ab illo releganda est, quia imperfectionem dicit præ intuitiva. Ad primam objectionem respondetur probabiliter esse ut tradidimus in logica, quæstione xxiii, quod intuitivum et abstractivum in cognitione non dicunt rationes formales specificè diversas seu formaliter specificantes cognitionem, sed modum aliquem convenientem cognitioni ratione terminationis objectorum, quia visio solum connotat coexistentiam physicam objecti cum ipsamet cognitione; abstractiva vero denotat absentiam, et hoc se habere extra genus notitiæ, expresse docet D. Thomas, quæst. iii de potentia, art. iii ad vii. Quod autem se habet extra genus notitiæ non importat formaliter specificam differentiam constitutivam notitiæ intra lineam et genus notitiæ. Unde stando in hac doctrina, objectio facta non habet difficultatem, negamus enim quod esse intuitivum vel abstractivum sumatur ex ratione formali motiva cognitionis, sed solum sumitur ex terminativa, seu ex ipsa coexistentia objecti terminantis cum notitia. Unde bene stat quod ratio formalis motiva et objectivum primarium cognitionis divinæ sit essentia ipsa Dei intuitive cognita et objectum secundarium, scilicet creaturæ possibles sint abstractivè cognitæ, quia denominatio intuitivi et abstractivi non desumitur ex ipsa ratione formali, sed ex coexistentia objecti ad cognitionem. Unde cognitio unica et indivisibilis attingens diversa objecta, respectu unius

potest denominari intuitiva et respectu alterius abstractiva, quia unum objectum coexistit tali cognitioni, aliud non, sicut Angelus videns intuitive solem et lunam, videt multos effectus quos possunt facere et eclipses, quas possunt habere in quocumque tempore, et tamen effectus istos et eclipses solum abstractivè attingit, quia præsentibus non sunt, solem autem et lunam intuitive, licet eadem cognitione utrumque cognoscat, si quidem sine discursu, sed unica et indivisibili cognitione, quia comprehensiva est, attingit, imo eadem cognitio numero potest modo esse intuitiva, modo abstractiva, ut cum Angelus cognoscit eclipsim nondum existentem, et ipso perseverante in cognitione, ponitur existens. Si autem dicatur cognitionem intuitivam et abstractivam specie differre in linea cognoscibili secundum rationem intuitivi et abstractivi formalem, tunc dicendum est, quod sicut practicum et speculativum inveniuntur in Deo eminenter in eadem cognitione (licet in creaturis specie differant) et tamen respectu primarii objecti quod est divina essentia cognitio est speculativa, ita eadem cognitio indivisibilis est eminenter intuitiva et abstractiva, licet respectu primarii objecti quod est divina essentia intuitiva sit. Unde ratio abstractivi et intuitivi non faciunt speciem diversam in Deo sicut in cognitione creata, sed est ratio quædam eminens ad abstractivum et intuitivum, sicut idem actus voluntatis in Deo est necessarius et liber respectu diversorum propter suam eminentiam, licet respectu objecti primarii exerceatur actus voluntatis necessarius, sic etiam actus visionis intuitivus respectu primarii objecti quod est Deus habet eminentiam ut sit abstractivus respectu creaturæ possibilis, non enim ita sistit specificatio

ista in objecto primario, speculative vel intuitive attingendo ipsum, quod non possit etiam abstractivè, aut etiam practice attingere objectum secundarium propter eminentiam actus, et illimitationem. Et sic abstractivum non est oppositum intuitivo in hac parte, quia nec versantur circa idem (abstractivum enim solum circa possibilia versatur) nec secundum limitatas rationes, et specificationes, quare una non compatiatur aliam, sed eminentiori ratione utrumque comprehendit. Unde exempla de visu externo non quadrant, neque ipso datur cognitio abstractiva, quia nihil attingit præsentialiter, et intuitive sive tamquam sensibile per accidens, quod tamen debet esse existens si a visu attingitur, absentia autem nullo modo attingit.

X. Ad secundam objectionem dicitur quod cognitio abstractiva non est necesse quod differat ab intuitiva secundum majorem claritatem et evidentiam intrinsecam quæ se tenet ex parte luminis et rationis formalis cognoscendi, nisi forte quando cognitio est dependens ab ipsis objectis, et ab eorum præsentiâ fortificatur et perficitur, ut in nobis. Cognitio autem divina nulla modo est dependens a creaturis. Unde per hoc quod intueatur creaturas futuras non fit illa cognitio clarior, et evidentior intrinsece, sed solum creaturæ redduntur ei coexistentes. Quando autem D. Thomas dicit Deum intueri res possibles in sua bonitate potius quam in sua potentia, non sumit illud verbum intueri in rigore intuitivæ cognitionis, ut distinguitur ab abstractiva, sed communi modo, quo omnem cognitionem certam vocamus visionem.

XI. Ad confirmationem respondetur, quod stando in priori solutione assignata præcedenti argumento,

intuitivum ex illa præcisa ratione qua distinguitur ab abstractivo non importat perfectionem simpliciter supra abstractivum, sed solum connotat existentiam objecti cum ipsa cognitione quod est aliquid extrinsecum sive extra genus notitiæ, ut loquitur D. Thomas, quod si intuitivum habeat majorem claritatem vel evidentiam in ipsa ratione formali attingendi suum objectum, quam abstractivum, tunc addet etiam perfectionem majorem simpliciter supra abstractivum, non ex præcisa formalitate intuitivi, sed ex aliqua ratione formali præsupposita vel concomitante, ratione cujus distinctæ perfectionis seu specificationis est ab abstractiva sicut contingere potest in nostra cognitione, quæ ab objectis pendet, vel ab eorum præsentiâ desumitur. Sic enim ratio formalis quæ in præsentiâ immediate ab ipso objecto desumitur, remoto objecto solet cognosci non immediate in se, sed mediante alio, et tunc variatur ratio formalis, non autem sola connotatio coexistentiæ vel absentiæ. In secunda autem solutione licet intuitivum dicat perfectionem, tamen abstractivum etiam dicit suam et utrumque competit Deo respectu diversorum sub eminenti ratione, sicut practicum dicit suam perfectionem, et convenit Deo respectu creaturarum simul cum speculativo.

XII. Ad illam autem consequentiam D. Thomæ quod si Deus inciperet videre creaturam in tempore, proficeret in cognitione, respondetur consequentiam illam esse legitimam, sed ex alio principio, scilicet quia ratio intuitivi consequitur et convenit cognitioni ut actus immanens est, e quidem constituit visionem in ratione visionis, nam licet supra abstractivum non addat distinctam specificationem, sed modum aliquem cum connotatione

existentiæ objecti cogniti, tamen quia hic modus et ista connotatio non fundatur in aliqua mutatione facta in creatura per actionem transeuntem sicut Deum esse creatorem, aut Dominum, quæ denominationes in tempore ei conveniunt ob novam mutationem creaturæ: sed intuitivum est connotatio seu modus actus immanentis ut immanens est, quia pertinet ad rationem visionis, et ita non fundatur in mutatione creaturæ, quæ sic per actionem transeuntem, sed in nuda respicientia objecti immanenter, ideo talis modus connotatio et habitudo debet ab æterno convenire ipsi actui immanenti, et non ex nova et temporali mutatione creaturæ resultare, alias actus immanens Dei dependeret a creatura; sicut etiam libera volitio sub connotatione liberi debet ab æterno convenire Deo, et non in tempore quia connotatio actus immanentis est, quæ est doctrina S. Thomæ supra, quæstione XIII, art. XVII ad III.

ARTICULUS II.

IN QUO ATTRIBUTO, ET MEDIO VIDEAT DEUS CREATURAS POSSIBILES?

I. Difficultas hæc de modo, et medio cognoscendi creaturas jam superiori disputatione tractata est. Breviter hic explicanda quantum attinet ad cognitionem possibilium creaturarum sub statu et conditione possibilitatis. Circa modum cognitionis, quidam censent Deum cognoscere creaturas possibles non solum in seipso ratione comprehensionis, qua se comprehendit etiam ut causam continentem omnem creaturam possibilem, sed etiam in se ipsis, ita ut cognoscibilitas quam ex se habent creaturæ possibles sit ratio motiva extrinseca seu terminativa specificans, qua Deus illas

cognoscit. Viam sternunt hi auctores ad cognoscibilitatem futurorum præsertim conditionatorum ratione intrinsecæ suæ veritatis sine alio motivo libero ex parte conditionatæ veritatis. Ea est scientia media.

II. Hi tamen auctores non negant creaturas possibles etiam cognosci a Deo utendo divinitate tamquam formali motivo cognoscendi ipsas, sed addunt etiam posse cognoscere creaturas non utendo re divina ut formali motivo, sed ipsa cognoscibilitate creata, ut immediate terminante cognitionem divinam independentem a divina ratione ut motivante (barbare dicimus) ut movente intellectum divinum. Creaturæ enim non uno modo sunt cognoscibiles, sicut nec Deus ipse, et in unoquoque objecto creato tot cognoscibilitates seu rationes cognoscendi multiplicari possunt, quod sunt diversi intellectus, aut potentiæ cognoscendi, et sic creaturæ cognosci quidem possunt per lucem divinam, et prout continentur, aut participantur ab essentia divina, vel in ejus comprehensiva cognitione complectuntur, et unico verbo, ut aliquid Dei sunt. Cæterum cum in se etiam cognoscibiles sint et habeant veritatem propriam et creatam fundatam ex propriis terminis, secundum hanc etiam dicunt cognosci a Deo immediate, et solum prius aspiciendo divinam naturam, eo quod ista cognoscibilitas, etiam secundum se attingibilis est, nec importat aliquam imperfectionem attingentia veritatis illius immediate in se, ergo Deum non latet qui omne cognoscibile videt lumine suo infinito. Aut assignetur quidnam imperfectionis importet, cognoscere creaturas immediate in se? Hic est punctus difficultatis, imo totus nervus oppositi roboris, si quod habet.

III. Nos cum majori theologorum parte oppositum dicimus. Et sine